

**ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬา
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556**

**Problems Concerning Athlete Contracting under the Professional Sports
Promotion Act B.E. 2556 (2013)**

พิทักษ์ชัย ทางทอง¹

Pitakchai Thangthong²

วันที่รับบทความ: 15 เมษายน 2568
วันที่แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2568
วันที่ตอบรับ: 3 พฤษภาคม 2568
วันที่เผยแพร่: 30 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการการทำสัญญาของนักกีฬา ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556

ผลการศึกษาพบว่า ในการทำสัญญาของนักกีฬานั้นมีประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณา กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา และปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะควรมีการกำหนดมาตรฐานของสัญญาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของนักกีฬามากกว่าประโยชน์ของสโมสร และควรมีการควบคุมตัวแทนนักกีฬาอย่างเข้มงวด และควรมีการตรวจและจัดอบรมตัวแทนนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ

¹ พิทักษ์ชัย ทางทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, E-mail : def_cu@hotmail.com

² Pitakchai Thangthong, Assistant Professor Faculty of Education and Human DevelopmentSisaket Rajabhat University 319 Thaiphantha Road Phoe Sub-District Mueang District Sisaket Province 33000, E-mail : def_cu@hotmail.com

คำสำคัญ: กีฬาอาชีพ; สัญญา; ธุรกิจ

Abstract

This article aims to study the making of athlete contracts under the Professional Sports Promotion Act B.E. 2556 (2013).

The study found that in the making of athlete contracts, there are issues that should be considered, namely the issue concerning the standard of athlete employment contracts and the issue concerning athlete representatives.

The researcher has the recommendation that there should be a clear determination of the standard of contracts, in order to protect the benefits of athletes more than the benefits of clubs. There should also be strict control over athlete representatives, and regular inspection and training of athlete representatives should be conducted.

Keywords: Professional Sports; Contract; Business

1. บทนำ

ปัจจุบัน วงการกีฬาในประเทศไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนก้าวเข้าสู่ระบบกีฬาอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหัวใจสำคัญประการหนึ่งของการเป็นนักกีฬาอาชีพ คือ การทำสัญญาระหว่างนักกีฬาและสโมสรต้นสังกัด โดยสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

กล่าวคือ สัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพกับสโมสร ไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบของสัญญาจ้างงานตามแบบแผนปกติ หากแต่เกิดจากความตกลงร่วมกันของคู่สัญญา ซึ่งอิงหลักเจตจำนงเสรีและการให้ความยินยอมอย่างชัดเจนของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ เนื่องจากงานของนักกีฬาอาชีพมีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยทักษะความสามารถ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละประเภทกีฬา

แม้นักกีฬาจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสโมสร แต่การใช้อำนาจบังคับบัญชานั้นย่อมแตกต่างจากความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างทั่วไป นักกีหายังคงมีอิสระในการตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจในการแข่งขันตามแนวทางที่ตนเชี่ยวชาญ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ทางวิชาชีพนี้

ดังนั้น จึงมักพบว่าในปัจจุบัน สัญญานักกีฬาอาชีพในประเทศไทยไม่ถูกจำแนกเป็นสัญญาจ้างแรงงานตามความหมายของกฎหมายแรงงาน แต่กลับเป็นข้อตกลงที่อาศัยหลักการแห่งความเสมอภาคและเจตนาเสรีของคู่สัญญา ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากนั้น การก้าวเข้าสู่วงการนักกีฬาอาชีพยังได้รับการกำกับดูแลอย่างชัดเจนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ซึ่งได้วางกรอบแนวทางและหลักเกณฑ์ในการเป็นนักกีฬาอาชีพทั้งในส่วนของสโมสรกีฬาอาชีพ สมาคมกีฬาอาชีพ รวมถึงนักกีฬาและบุคลากรกีฬาอาชีพ ที่ต้องมีการทำข้อตกลงหรือสัญญาจ้างงานร่วมกัน

โดยสัญญาจ้างนักกีฬาอาชีพนั้น แม้จะมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างแรงงาน เนื่องจากความสัมพันธ์ในการบังคับบัญชาของสโมสรต่อนักกีฬา และการที่นักกีฬาจะได้รับค่าจ้างตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานให้กับสโมสร แต่ลักษณะงานของนักกีฬาอาชีพกลับมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากลูกจ้างในระบบกฎหมายแรงงานทั่วไป

เพราะงานนี้เป็นงานที่มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะตัว ต้องใช้ทักษะและความสามารถพิเศษในการประกอบอาชีพ แม่นักกีฬาอาชีพจะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสโมสร แต่รูปแบบการใช้อำนาจบังคับบัญชานั้นมีความแตกต่าง กล่าวคือ นักกีฬาอาชีพยังคงมีเสรีภาพในการตัดสินใจและเลือกแนวทางปฏิบัติงานตามดุลยพินิจของตนเองเมื่อลงแข่งขัน

อีกทั้งลักษณะพิเศษของสัญญาจ้างนักกีฬาอาชีพที่ต่างจากสัญญาจ้างแรงงานทั่วไป ยังสะท้อนผ่านข้อจำกัดในการกำหนดสถานที่และเวลาทำงานที่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้จัดการทีมและผู้ฝึกสอน อีกทั้งนักกีฬาอาชีพยังไม่ได้รับวันหยุดประจำสัปดาห์ เนื่องจากตารางการแข่งขันที่ไม่แน่นอน และวันหยุดประจำปีก็มิอาจลาหยุดได้ในช่วงฤดูกาลแข่งขัน

ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการทำสัญญานักกีฬาอาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อรักษาความสมดุลและความเป็นธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างนักกีฬาและสโมสรต้นสังกัด

จากการศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 พบว่า สโมสรกีฬาอาชีพหรือสมาคมกีฬาอาชีพที่รับนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพเข้ามาอยู่ในความดูแลหรือขึ้นตรงในสังกัด มีหน้าที่ต้องจัดทำสัญญาจ้าง หรือทำความตกลงร่วมกันเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ในแต่ละกรณี

เนื้อหาในสัญญาจ้างหรือข้อตกลงร่วมกันดังกล่าว ต้องยึดถือมาตรฐานการจ้างงาน และแนวทางการคุ้มครองที่คณะกรรมการส่งเสริมกีฬาอาชีพกำหนดไว้เป็นหลัก โดยต้องมีการระบุอย่างชัดเจนอย่างน้อยในเรื่องของเวลาทำงานตามปกติ วันหยุด วันลา เงื่อนไขการเลิกจ้าง มาตรการด้านความปลอดภัย และการคุ้มครองสิทธิของนักกีฬาอาชีพและบุคลากรกีฬาอาชีพ

นอกจากนี้ ยังต้องมีการจัดทำประกันภัยเพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพ และอุบัติเหตุของนักกีฬาและบุคลากร ตลอดจนมาตรการเยียวยาในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บจากการฝึกซ้อมหรือการแข่งขัน รวมถึงการกำหนดรูปแบบรายได้และแนวทางการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสโมสรหรือสมาคมกีฬาอาชีพกับนักกีฬาและบุคลากรกีฬาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

อนึ่ง ตามประกาศคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เรื่อง มาตรฐานการจ้างและมาตรการในการคุ้มครอง พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้นายจ้างสามารถระบุเงื่อนไขในสัญญาจ้างหรือข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการทดสอบความรู้

ความสามารถ หรือสมรรถภาพทางร่างกายของผู้รับจ้างได้ ทั้งนี้ ระยะเวลาสำหรับการประเมินต้องไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่มีการตกลงทำสัญญาจ้าง

ในกรณีที่นายจ้างพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้รับจ้างไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ไม่ว่าจะในด้านความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถภาพทางกาย และมีความประสงค์จะยุติสัญญา นายจ้างต้องแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับจ้างทราบอย่างชัดเจน พร้อมทั้งแจ้งการเลิกสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกันล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน

2. หลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬาอาชีพ

2.1 หลักในการทำสัญญา

หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาตามกฎหมายลักษณะนิติกรรมสัญญา มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1.1 ความหมายและลักษณะของสัญญา

สัญญา คือ นิติกรรมหลายฝ่ายเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ดังนั้น สัญญาจึงเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง แต่เป็นประเภทที่สำคัญเพราะก่อหนี้มากกว่า นิติกรรมที่เรียกว่า นิติกรรมฝ่ายเดียว (จิต เศรษฐบุตร, 2553) ดังนั้น สัญญาย่อมมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) ต้องมีคู่สัญญา สัญญาเป็นนิติกรรมซึ่งมีบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป ฝ่ายหนึ่งคือผู้แสดงเจตนาโดยเสนอที่จะทำสัญญา เรียกว่า “ผู้เสนอ” และอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ที่ตอบรับคำเสนอของผู้เสนอ เรียกว่า “ผู้สนอง”
- 2) ต้องมีการตกลงกัน การแสดงเจตนาของทั้ง 2 ฝ่าย ต้องถูกต้องตรงกันจึงจะเกิดสัญญาขึ้นได้ กล่าวคือ ทั้งผู้เสนอและผู้สนองมีเจตนาตรงกันในการทำสัญญา
- 3) ต้องมีวัตถุประสงค์การแสดงเจตนาของบุคคลในสัญญาต้องก่อให้เกิดผลผูกพันถูกต้องตามกฎหมาย

2.1.2 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา เป็นหลักเกณฑ์ซึ่งนานาประเทศยอมรับและบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญา กล่าวคือ สำหรับบุคคลที่มีอายุและความเข้าใจตามควรจะมีเสรีภาพเต็มที่ในการทำสัญญา และเมื่อได้กระทำลงโดยอิสระและด้วยความสมัครใจ หากข้อตกลงนั้นไม่ขัดกับหลักเรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) สัญญานั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้ทฤษฎีที่ว่าด้วย เสรีภาพในการทำสัญญา จึงถือว่าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาก็คือความสมัครใจหรือ “เจตนา” ข

หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้นตั้งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรมในพันธกรณี โดยถือว่า คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีเสรีภาพและความเป็นอิสระในการตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาหรือไม่ หากพิจารณาแล้ว

เห็นว่าเงื่อนไขเป็นธรรมและไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ก็สามารถเลือกที่จะทำสัญญาได้ แต่หากเห็นว่าตนจะตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบ ก็ย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่เข้าทำสัญญาเช่นกัน

เมื่อคู่สัญญาได้แสดงเจตจำนงอย่างเสรีและตกลงทำสัญญากันแล้ว ย่อมไม่อาจกล่าวอ้างในภายหลังได้ว่าตนถูกบังคับหรือไม่ได้รับความยุติธรรม เนื่องจากไม่มีผู้ใดขึ้นใจให้เข้าทำสัญญาแต่อย่างใด

สัญญา คือ นิติกรรมที่เกิดจากเจตนาโดยสมัครใจของคู่สัญญา เพื่อก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับสิทธิ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจะก่อให้เกิดสัญญาได้นั้น ต้องอาศัยความยินยอมพร้อมใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย อันเป็นหลักพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงเจตนาโดยแท้จริง

2.1.3 หลักสัญญาต้องเป็นสัญญา

หลักสัญญาต้องเป็นสัญญานี้เป็นหลักที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาและการชำระหนี้เกือบทุกเรื่อง แม้จะไม่มีกำหนัดบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็ถือว่าเป็นหลักทั่วไปในการนำมาปรับใช้เรื่องสัญญาและการชำระหนี้คือเมื่อบุคคลเข้าทำสัญญาต่อกันแล้วต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำต่อกันไว้เว้นแต่ในบางเรื่องที่กฎหมายบัญญัติว่าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญาก็ได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ข้อสัญญาดังกล่าวตกเป็นโมฆะ กล่าวคือ สัญญาที่คู่สัญญาได้ทำไว้ต่อกันนั้นไม่มีผลบังคับใช้คู่สัญญาจึงไม่ต้องปฏิบัติตามสัญญาได้ เป็นต้น (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2548)

หลักแห่งความเป็นสัญญา คือ หัวใจสำคัญที่ว่า เมื่อคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญาต่อกันแล้ว และสัญญานั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ย่อมก่อให้เกิดพันธกรณีที่ฝ่ายต้องเคารพและปฏิบัติตาม หน้าที่เกิดจากสัญญานั้นจะมีผลผูกพันคู่สัญญาให้ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้

คู่สัญญาแต่ละฝ่ายไม่มีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเพิกเฉยต่อหน้าที่ที่กำหนดไว้ในสัญญาโดยพลการ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามพันธะที่ได้ให้ไว้ ย่อมเปิดช่องให้รัฐซึ่งเป็นผู้รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม เข้ามาใช้กลไกทางตุลาการเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามสัญญาอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

2.2 การทำสัญญาจ้างของนักกีฬา

สัญญาจ้างของนักกีฬานั้น ย่อมตกอยู่ภายใต้กฎหมายลักษณะนิติกรรม สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และส่วนมากจะเป็นสัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาจ้างทำของ ซึ่งมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

2.2.1 ลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน

สัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ นายจ้างฝ่ายหนึ่งและลูกจ้างอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้จะต้องพิจารณาสัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวลูกจ้าง เพราะเวลาที่นายจ้างจะเลือกลูกจ้างคนใดเข้าทำงาน นายจ้างก็ต้องพิจารณาถึงความรู้ความสามารถความ

ตั้งใจ ความขยันขันแข็ง และความไว้วางใจ ส่วนลูกจ้างจะทำงานให้แก่ใครก็พิจารณาดูว่านายจ้างเป็นใคร เช่นเดียวกัน

2.2.2 ลักษณะของสัญญาจ้างทำของ

สาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของ มีดังนี้ สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญา 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ว่าจ้างฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่ตกลงให้ผู้รับจ้างทำการงานสิ่งใดจนสำเร็จให้แก่ตน แล้วจะจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ส่วนคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็คือผู้รับจ้างที่ตกลงรับจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ผู้ว่าจ้างโดยจะได้รับสินจ้างเป็นการตอบแทน

2.2.3 ลักษณะของสัญญาจ้างนักกีฬา

ความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรในประเทศไทยในอดีต มักไม่ได้มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ คู่สัญญาจึงไม่นิยมฟ้องร้องหรือดำเนินคดีต่อกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างนักกีฬากับสโมสรอย่างเคร่งครัด

สำหรับประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางสัญญาจ้างนักกีฬายังเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ควรจัดอยู่ในประเภทใดระหว่าง "สัญญาจ้างแรงงาน" "สัญญาจ้างทำของ" หรือ "สัญญาที่ไม่มีชื่อเรียกตามกฎหมาย" ทั้งนี้ ในสัญญามาตรฐานของฟุตบอลอาชีพไทย ปี 2561 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น "สัญญาจ้าง" โดยระบุคู่สัญญาเป็น "ผู้ว่าจ้าง" และ "ผู้รับจ้าง" อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายละเอียดของสัญญาดังกล่าวจะพบว่า ไม่มีบทบัญญัติใดที่อ้างอิงหรือผูกพันให้ผู้สัญญาต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานแต่อย่างใด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย และจำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ในเชิงลึกต่อไป

ในระดับสากล องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอาชีพ มักกำหนดให้สัญญาจ้างนักกีฬาระหว่างสโมสรและนักฟุตบอลมีลักษณะเป็น "สัญญาจ้างแรงงาน" อย่างชัดเจน แต่สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) ยังเปิดโอกาสให้ผู้สัญญามีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยหากไม่ได้ตกลงให้ใช้กฎหมายอื่น กฎหมายแรงงานของประเทศที่สโมสรตั้งอยู่สามารถนำมาปรับใช้กับสัญญาดังกล่าวได้ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

แม้กระนั้น ในทางปฏิบัติ หลายประเทศกลับมิได้นำกฎหมายแรงงานมาใช้กับสัญญาจ้างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ เนื่องจากโดยสภาพของกฎหมายแรงงานนั้นมีเป้าหมายเพื่อคุ้มครองลูกจ้างทั่วไป มิใช่นักกีฬาฟุตบอลซึ่งมีลักษณะงานเฉพาะแตกต่างจากแรงงานในระบบปกติ

เมื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพกับสโมสร จะเห็นได้ว่า สัญญามาตรฐานต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายมีเสรีภาพในการตกลงเข้าทำสัญญา เนื่องจากในปัจจุบันสัญญาจ้างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในทางธุรกิจของทั้งฝ่ายนักกีฬาและสโมสร เงื่อนไขในสัญญาจึงมักถูกปล่อยให้เป็นผลจากการเจรจาตกลงกันโดยเสรี トラบใดที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาของนักกีฬา

จากการศึกษาเกี่ยวกับการทำสัญญาของนักกีฬานั้น มีปัญหาที่ควรพิจารณา ดังนี้

2.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา

เมื่อพิจารณาถึงสัญญาจ้างนักกีฬาทั่วไปแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นสัญญาจ้างแรงงานทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะของงานในฐานะนักกีฬาอาชีพนั้น เป็นงานที่มีความเป็นวิชาชีพเฉพาะทาง ซึ่งต้องอาศัยทักษะและความชำนาญในกีฬาประเภทนั้น ๆ โดยแม้ว่านักกีฬาอาชีพจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสโมสรต้นสังกัด แต่อำนาจในการสั่งการดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างจากการจ้างงานทั่วไป กล่าวคือ นักกีฬายังคงมีเสรีภาพในการตัดสินใจและสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของตนเองในระหว่างการแข่งขันได้

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่าสัญญาว่าจ้างนักกีฬาอาชีพในประเทศไทยในปัจจุบัน มักมิได้ถูกจัดให้อยู่ในลักษณะของ "สัญญาจ้างแรงงาน" หากแต่เป็นการทำความตกลงระหว่างคู่สัญญาโดยยึดหลักเจตจำนงอันชอบธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะลักษณะเฉพาะของการเป็นนักกีฬาอาชีพ โดยเฉพาะในกีฬาระดับนานาชาติ เช่น ฟุตบอล จะมีองค์การกำกับดูแลระดับสากล ทำหน้าที่กำหนดระเบียบกติกา และข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน ซึ่งสมาชิกทั่วโลกต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

สำหรับกีฬาฟุตบอลนั้น องค์การที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์การแข่งขัน รวมถึงข้อบังคับเกี่ยวกับสัญญาว่าจ้างนักฟุตบอลอาชีพ ก็คือ สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) ซึ่งเมื่อเกิดความสัมพันธ์ในลักษณะของสัญญาระหว่างนักกีฬาฟุตบอลอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติหรือภายในประเทศ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ FIFA ได้บัญญัติไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดเรื่องการทำสัญญาของนักกีฬาฟุตบอลอาชีพนั้น ให้ทำเป็นหนังสือ โดยอย่างน้อยต้องกำหนดเรื่องชั่วโมงทำงานตามปกติ วันหยุด วันลา การเลิกจ้าง มาตรการด้านความปลอดภัย และการคุ้มครองนักกีฬาอาชีพ หรือบุคลากรกีฬาอาชีพ การทำประกันเพื่อคุ้มครองชีวิต สุขภาพ และอุบัติเหตุสำหรับนักกีฬาอาชีพ และบุคลากรกีฬาอาชีพ การเยียวยารักษากรณีมีความเสียหายหรืออันตรายอันเกิดจากการบาดเจ็บ ในการฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬาอาชีพ รายได้ การแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสโมสรกีฬาอาชีพหรือสมาคมกีฬาอาชีพกับนักกีฬาอาชีพหรือบุคลากรกีฬาอาชีพ และประกาศคณะกรรมการกีฬาอาชีพ เรื่อง มาตรฐานการจ้างและมาตรการในการคุ้มครอง พ.ศ. 2560 กำหนดให้นายจ้างอาจกำหนดเงื่อนไขในสัญญาจ้างหรือความตกลงร่วมกันให้ผู้รับจ้างทดสอบความรู้ความสามารถหรือสมรรถนะของร่างกายได้ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ตกลงในสัญญาจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างไม่ผ่านการประเมินผลทดสอบความรู้ความสามารถหรือสมรรถนะของร่างกายและจะไม่จ้างผู้นั้นให้นายจ้างแจ้งผลการประเมินให้ผู้รับจ้างทราบและบอกเลิกสัญญาจ้างหรือความตกลงร่วมกันล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติสโมสรทำสัญญาจ้างนักกีฬา และจะทำสัญญาเอาเปรียบนักกีฬาอาชีพ อีกทั้งเมื่อมีการเลิกสัญญา หรือมีการฉีกขาดกันเกิดขึ้น ย่อมนำไปสู่การฟ้องร้อง ซึ่งใช้เวลานานในการพิจารณาคดี ทำให้นักกีฬาอาชีพเสียเปรียบสโมสรอยู่เช่นเดิม

2.3.2 ปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา

ปัจจุบัน กีฬาอาชีพในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุปกรณ์กีฬา เครื่องแต่งกาย หรือแม้กระทั่งเทคโนโลยีล้ำสมัยที่นำมาใช้ในวงการกีฬา อย่างไรก็ตาม หนึ่งในธุรกิจสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนวงการกีฬาอาชีพ คือ อาชีพตัวแทนนักกีฬา หรือที่รู้จักกันในนาม "เอเยนต์นักกีฬา" ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผลประโยชน์และสิทธิ์ของนักกีฬาอาชีพ ทั้งในด้านการเจรจาสัญญา การบริหารจัดการภาพลักษณ์ ตลอดจนการวางแผนเส้นทางอาชีพ

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย ยังมีข้อท้าทายและปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินงานของตัวแทนนักกีฬาอาชีพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมและความโปร่งใสในวงการกีฬาโดยรวม

ตัวแทนนักกีฬาอาชีพ หรือที่นิยมเรียกกันว่า “เอเยนต์นักกีฬา” นั้น เปรียบเสมือนผู้จัดการส่วนตัวของนักกีฬา โดยมีบทบาทสำคัญในการดูแลและบริหารจัดการผลประโยชน์ในทุกมิติของนักกีฬา ทั้งในด้านการเจรจาทำสัญญาว่าจ้างกับต้นสังกัด การบริหารรายได้จากงานโฆษณา หรือกิจกรรมทางการตลาดต่าง ๆ ซึ่งรายได้ของตัวแทนก็มักจะขึ้นอยู่กับสัดส่วนที่ตกลงจากผลประโยชน์ที่สามารถเจรจาได้ในแต่ละครั้ง

หน้าที่สำคัญของเอเยนต์นักกีฬา คือ การเป็นตัวแทนในการเจรจาและต่อรองผลประโยชน์ให้แก่นักกีฬาอย่างมืออาชีพ รวมถึงการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในวงการกีฬา อาทิ เจ้าของสโมสร ผู้จัดการทีม โค้ช และเพื่อนร่วมทีม เพื่อสนับสนุนให้นักกีฬาภายใต้การดูแลสามารถพัฒนาและเติบโตในสายอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

เอเยนต์จำเป็นต้องติดตามผลงานของนักกีฬาอย่างใกล้ชิด มองหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อยกระดับชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของนักกีฬา เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม งานอีเวนต์ หรือการเป็นพรีเซ็นเตอร์ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ความหลงใหลและความเข้าใจในตัวกีฬายังถือเป็นหัวใจสำคัญของอาชีพนี้ ยิ่งตัวแทนมีความรู้เกี่ยวกับฟอร์มการเล่น บุคลิก ทักษะ และภาพลักษณ์ของนักกีฬามากเท่าใด ก็ยิ่งสามารถวางแผนสร้างโอกาสให้นักกีฬาไปสู่การเป็นซูเปอร์สตาร์ที่มีมูลค่าทางการตลาดสูงได้มากเท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่า ความสำเร็จของนักกีฬา ย่อมนำมาซึ่งผลตอบแทนที่งดงามแก่ตัวแทนเช่นกัน

อย่างไรก็ดี อาชีพตัวแทนนักกีฬาอาชีพ หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “เอเยนต์นักกีฬา” นั้น นับว่ามีบทบาทอย่างสำคัญในวงการกีฬาอาชีพของประเทศไทย โดยเฉพาะในกีฬาฟุตบอล ซึ่งเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในปัจจุบัน ปัจจุบันมีบุคคลสัญชาติไทยเพียง 14 คนเท่านั้นที่ได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการจาก

สหพันธ์ฟุตบอลระหว่างประเทศ (FIFA) หรือที่เรียกกันว่า “ฟีฟ่าเวิลด์” เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพตัวแทนนักฟุตบอลอาชีพได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบสากล

หากพิจารณาในเชิงระบบ จะพบว่า จำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวในประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการดำเนินธุรกิจตัวแทนนักกีฬาโดยมิชอบ หรือเกิดกรณี “เวิลด์เวิลด์” ที่ไม่มีใบอนุญาต แต่ยังคงเข้ามามีบทบาทในการเจรจากับนักกีฬาอาชีพ รวมถึงดำเนินการติดต่อกับสโมสรต้นสังกัด เพื่อหวังผลในการทำสัญญา

ในบางกรณี เวิลด์เวิลด์ที่ไม่มีใบอนุญาตเหล่านี้อาจใช้วิธีเสนอข้อมูลของนักกีฬาให้กับสโมสรต่าง ๆ แล้วจึงหันไปเจรจากับผู้ที่มีใบอนุญาตอย่างถูกต้อง เพื่อให้การทำสัญญาเป็นไปตามระเบียบของ FIFA และหวังจะได้รับส่วนแบ่งจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการกำกับดูแลควบคุม และจัดระเบียบวิชาชีพตัวแทนนักกีฬาอาชีพในประเทศไทยให้มีมาตรฐาน โปร่งใส และสอดคล้องกับแนวทางสากลอย่างแท้จริง

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การทำสัญญานั้นเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคล โดยอาศัยหลักการและกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเป็นระบบ ภายใต้กฎหมายลักษณะนิติกรรมสัญญา ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญที่ใช้พิจารณาว่าสัญญานั้นชอบด้วยกฎหมายและมีผลผูกพันคู่สัญญาหรือไม่ โดยมีสาระสำคัญอยู่ในสามหัวข้อหลัก ได้แก่ ความหมายและลักษณะของสัญญา หลักเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักที่ว่าสัญญาต้องเป็นสัญญา

เริ่มจากความหมายของสัญญา สัญญาคือการแสดงเจตนาโดยสมัครใจของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดผลผูกพันตามกฎหมาย กล่าวได้ว่าสัญญาเป็นนิติกรรมหลายฝ่ายที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน เช่า หรือแม้แต่การให้โดยเสนหา ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องอาศัย “ความตกลง” อันชัดเจนของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยประกอบไปด้วยผู้เสนอและผู้สนอง ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องแสดงเจตนาให้ตรงกัน จึงจะถือว่าสัญญาได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ การแสดงเจตนาจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลผูกพันตามนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

ต่อมา คือหลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักการนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมและเสรีภาพในทางนิติกรรม โดยถือว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเลือกที่จะทำสัญญาหรือไม่ และมีสิทธิในการกำหนด

เงื่อนไขของสัญญาตามที่เห็นสมควร ตราบใดที่เงื่อนไขเหล่านั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ความสำคัญของหลักนัยอยู่ที่การเคารพเจตจำนงของคู่สัญญา หากทั้งสองฝ่ายพึงพอใจในข้อตกลงก็ย่อมมีสิทธิเข้าทำสัญญาโดยสมัครใจ แต่หากเงื่อนไขใดดูไม่เป็นธรรม ฝ่ายหนึ่งก็สามารถปฏิเสธได้อย่างเสรี หลักเสรีภาพนี้ยังสะท้อนถึงความรับผิดชอบของคู่สัญญาด้วย กล่าวคือ เมื่อได้แสดงเจตนาและตกลงกันแล้ว ย่อมไม่อาจอ้างในภายหลังว่าถูกบังคับหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะการทำสัญญานั้นต้องอาศัยการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างแท้จริง

สุดท้ายคือหลักที่ว่า “สัญญาต้องเป็นสัญญา” หลักนี้เป็นหัวใจของความมั่นคงทางนิติกรรม เพราะเมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว คู่สัญญาย่อมต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขได้โดยพลการ หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามพันธกรรมนั้น อีกฝ่ายย่อมมีสิทธินำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อบังคับให้มีการปฏิบัติตามสัญญาได้ นอกจากนี้ หากสัญญานั้นมีเนื้อหาที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยของสังคม สัญญาดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ และไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย หลักการนี้จึงทำหน้าที่คุ้มครองความถูกต้องและความยุติธรรมในการบังคับใช้สัญญา และสร้างหลักประกันให้แก่คู่สัญญาในการดำเนินธุรกรรมต่าง ๆ อย่างมั่นใจ

โดยสรุปแล้ว การทำสัญญาไม่ใช่เพียงแค่การตกลงกันของบุคคลสองฝ่ายเท่านั้น แต่ยังต้องมีองค์ประกอบตามกฎหมายครบถ้วน ประกอบด้วยการแสดงเจตนาโดยสมัครใจ วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย และมีผลผูกพันที่คู่สัญญาต้องยอมรับร่วมกัน หลักทั้งสามข้อข้างต้นจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของกฎหมายสัญญา ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายเป็นไปด้วยความเป็นธรรม มีเสรีภาพ และอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างมั่นคง

การทำสัญญาจ้างของนักกีฬาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและซับซ้อน เพราะเกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ และผลประโยชน์ของทั้งนักกีฬาและสโมสร โดยการทำสัญญาดังกล่าวอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหมวดของนิติกรรมสัญญา ซึ่งโดยทั่วไปจะจัดอยู่ในประเภท “สัญญาจ้างแรงงาน” หรือ “สัญญาจ้างทำของ” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา

ในกรณีของสัญญาจ้างแรงงานนั้น ความสัมพันธ์จะอยู่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งหมายถึงสโมสรกับนักกีฬาที่รับการว่าจ้างโดยตรง จุดเด่นของสัญญาจ้างแรงงานคือความผูกพันส่วนบุคคล กล่าวคือ นายจ้างจะเลือกนักกีฬาที่เหมาะสมกับทีม โดยพิจารณาจากความสามารถ ความรับผิดชอบ และความน่าเชื่อถือ ขณะที่นักกีฬาก็ย่อมพิจารณานายจ้างหรือสโมสรเช่นกันว่าสอดคล้องกับเป้าหมายหรือแนวทางการพัฒนาตนเองหรือไม่ ความสัมพันธ์เช่นนี้จึงเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถถ่ายโอนหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย

อีกด้านหนึ่ง สัญญาจ้างทำของเป็นการตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง ซึ่งในที่นี้หมายถึงสโมสรและนักกีฬา โดยนักกีฬาในฐานะผู้รับจ้างจะต้องทำผลงานให้เสร็จตามเป้าหมายหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้วจะได้รับค่าจ้างตอบแทน ลักษณะของสัญญาจ้างทำของจึงเน้นผลสำเร็จของงาน มากกว่าการ

ควบคุมหรือสั่งการระหว่างปฏิบัติงาน ซึ่งต่างจากสัญญาจ้างแรงงานที่เน้นความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

ในบริบทของประเทศไทย การทำสัญญาจ้างนักกีฬาในอดีตมักเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ขาดการทำเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เมื่อเกิดข้อพิพาทก็มักไม่ฟ้องร้องกัน แต่ในปัจจุบัน ความเป็นมืออาชีพและผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจที่เพิ่มขึ้นทำให้การทำสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรมีความชัดเจนและเป็นทางการมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นให้ต้องพิจารณาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาดังกล่าวที่ว่าแท้จริงแล้วควรจัดอยู่ในประเภทใดกันแน่ เนื่องจากบางครั้งเนื้อหาในสัญญาก็ไม่ได้อ้างอิงหรือผูกพันกับกฎหมายแรงงานอย่างชัดเจน แม้จะใช้คำว่าผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง ซึ่งโดยนัยอาจชวนให้น่าไปสู่การตีความว่าเป็นสัญญาจ้างทำของมากกว่าสัญญาจ้างแรงงาน

ในทางสากล องค์การกีฬาระดับโลก เช่น สหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) มีแนวโน้มมองว่าสัญญาระหว่างนักกีฬากับสโมสรควรถือเป็นสัญญาจ้างแรงงาน เพื่อให้สามารถใช้หลักการคุ้มครองแรงงานมาใช้กับนักกีฬาได้เช่นเดียวกับแรงงานทั่วไป อย่างไรก็ตาม FIFA ก็เปิดโอกาสให้แต่ละประเทศสามารถกำหนดรายละเอียดในสัญญาได้ตามบริบทของตนเอง ซึ่งหมายความว่า แม้จะมีแนวปฏิบัติในระดับสากล แต่แต่ละประเทศก็สามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมได้

ทว่าในหลายประเทศกลับไม่ได้นำกฎหมายแรงงานมาใช้กับนักกีฬาฟุตบอลอาชีพโดยตรง เนื่องจากธรรมชาติของงานนักกีฬานั้นแตกต่างจากแรงงานทั่วไป ทั้งในด้านลักษณะงาน ช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน และความเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การนำกฎหมายแรงงานทั่วไปไปใช้กับนักกีฬาอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเจตนารมณ์ของคู่สัญญา

ในที่สุดแล้ว การทำสัญญาจ้างนักกีฬาในยุคปัจจุบันได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของธุรกิจกีฬา ซึ่งทั้งนักกีฬาและสโมสรต่างมีเสรีภาพในการเจรจาต่อรองเงื่อนไขของสัญญา โดยที่ยังต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย การเปิดโอกาสให้คู่สัญญาดตกลงกันอย่างเสรีถือเป็นการส่งเสริมความยุติธรรมและความสมัครใจ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการทำสัญญาทางแพ่งและพาณิชย์

กล่าวโดยสรุป สัญญาจ้างนักกีฬาเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ต้องพิจารณาให้เหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมาย และลักษณะเฉพาะของงานกีฬาเอง แม้จะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับสัญญาจ้างแรงงานหรือจ้างทำของ แต่ก็ยังมีจุดเฉพาะที่อาจทำให้ต้องพิจารณาในลักษณะของสัญญาประเภทพิเศษหรือสัญญาที่ไม่มีชื่อเรียกตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อเสนอแนะ

บทความวิชาการนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของสัญญาจ้างนักกีฬา ควรมีการกำหนดมาตรฐานของสัญญาให้ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของนักกีฬามากกว่าประโยชน์ของสโมสร

3.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับตัวแทนนักกีฬา ควรมีการควบคุมตัวแทนนักกีฬาอย่างเข้มงวด และควรมีการตรวจและจัดอบรมตัวแทนนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ

4. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *โครงการศึกษาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ.*

พร้อมทั้งยกร่างกฎหมายลำดับรอง (รายงานฉบับสมบูรณ์). มูลนิธิสถาบันวิจัยทางกฎหมาย.

จิต เศรษฐบุต. (2553). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2548). *กฎหมายเบื้องต้นทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรวิทย์ เหล่าบ้านค้อ. (2558). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพฟุตบอลอาชีพตาม*

พระราชบัญญัติส่งเสริมกีฬาอาชีพ พ.ศ. 2556 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.